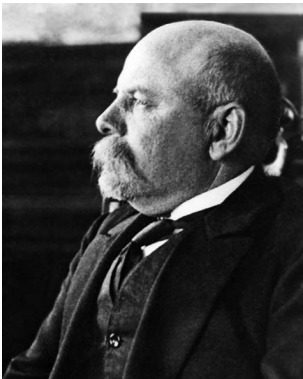

М. Г. Железняк, С. І. Очеретянко

Кравченко Василь Григорович

КРАВЧЕНКО Василь Григорович (псевд.: В. Тавричанин, Корсак-Могила; 25. 04(07. 05). 1862, м. Бердянськ, нині Запоріж. обл. – 20. 03. 1945, м. Ростов-на-Дону, РФ) – етнограф, фольклорист, музеєзнавець, письменник, громадський діяч. Член Наук.-філол. гуртка в Одесі (1880), НТШ (1887), Етногр. комісії та Комісії по виучуванню звичаєвого права ВУАН. Срібна медаль Рос. геогр. товариства (1929). Закін. Феодосій. учител. інститут (нині АР Крим, 1880). За рев. діяльність позбавлений учител. прав, 1880 заарешт., відправлений рядовим до резерв. батальйону, згодом – в Одес. юнкер. школу, яку закін. через 2 р. Працював у Міністерстві фінансів, пом. окруж. акциз. наглядача на Волині (1898–1914). Співзасн. Товариства дослідників Волині (1900). Засн. (1913) і кер. (до 1931) етногр. відділу Волин. н.-д. музею в Житомирі. Висланий 1914–17 до м. Ковров (нині Владимир. обл., РФ). Фундатор і наук. секр. (1920–24) Волин. філії «Сільгоспнауккому». Організовував краєзн. гуртки на Волині. Прочитав 1920–27 понад 800 лекцій з етногр.-краєзн. тематики. У Житомирі: 1921–24 – зав. б-ки Волин. ІНО; викл. пед. курсів; від 1924 – керівник бюро Комісії біогр. словника при ВУАН; від 1927 – керівник аспірантури секції етнографії при Волин. музеї. Розгорнув широку збирац. роботу, внаслідок якої укладено 5-й і 12-й томи «Трудов Общества исследователей Волини», котрі у 1920-х рр. видано окремо. Перша кн. «Пісні, хрестини та весілля: Етнографічні матеріали» охоплює культові, календарні, родинно-побут., чумац., лірниц. та істор. пісні; містить також опис хрестин і весіль, що відбувалися 1889–1904 на Волині, Київщині, Чернігівщині, Поділлі та Полтавщині.

У другій кн. «Народні оповідання й казки» (записи зібрані 1889–1910) вміщено оповідання про людей із чарівною силою, явища природи, скарби, знахарство, замовляння, перекази про місцевості, громад. і родин. побут, вигадки, повір'я. Третя кн. – «Звичаї в селі Забрідді

та по деяких інших недалеко від цього села місцевостях Житомирського повіту на Волині» (Ж., 1920). Перша спроба колектив. н.-д. роботи – «Вивчення гончарного виробництва в м. Троянові на Житомирщині» (1924) – визнана кращою на Всеукр. з'їзді музей. працівників у Харкові (1925). Фундатор (1928) і голова Волин. наук. товариства краєзнавства та Культурно-істор. секції при ньому. 17 вересня 1929 заарешт. у справі СБУ, 1930 звільн. Підготував «Монографічне вивчення Марулевського Порцелянового заводу в роках 1929–31». Під його керівництвом музей досліджував культуру та побут нац. меншин України. Розробив програму вивчення нац. меншин Волині – поляків і німців, запитальники «Тваринництво», «Ткацтво», «Копання криниці», «Наймання пастуха», «Рушник». Зібраний матеріал із пром. виробництва становить наук. інтерес; досліджено також скотарство, торфорозробки, рільництво, кооперацію, форми колектив. праці. Водночас 1931–33 – завідувач відділу Всеукр. істор.-археол. музею в Дніпропетровську, де реконструював відділ «Соціяльний побут», розробив карту про нац. склад насел. Дніпроп. обл. до 1933. Звільн. «за участь в укр. нац. організації». 1934 виїхав до сина у Ростов-на-Дону, де працював у крайрадпрофі, обкомі союзу ВШ. Автор новел із використанням етнопсихол. портретів, надрук. у «ЛНВ», зокрема «Легальний до дна душі» (1899, кн. 2), «Божевільний» (1902, кн. 2), «Рух» (1906, кн. 4); зб. «Буденне жите: Психольогічні малюнки» (Л., 1902). Листувався з М. Грушевським, С. Єфремовим, Ф. Вовком, К. Студинським, М. Коцюбинським, В. Стефаником. Позбавлений пенсії як «ворог народу», помер у бідності. Дослідж. К. зберігаються у Рукопис. фондах ІМФЕ НАНУ (Київ). За ред. Г. Скрипник видано «Зібрання творів. Етнографічна спадщина Василя Кравченка» (К., 2007, т. 1).

Основні праці

Осапатова долина // Етногр. вісн. 1926. Кн. 2; «Псальми», що в 1923–24 рр. співали прочани під час подорожувань до різних чудес // Там само. Кн. 4; Від'їзд в море рибалок та рибаків у м. Бердянську. До статті К. Грушевської «Дума про пригоду на морі поповича» // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. К., 1926. Вип. 1, 2; Німецькі та чеські колонії на Волині // Знання. 1927. № 9; Вогонь. Матеріал зібраний на Правобережжі // Первісне громадянство та його пережитки на Україні. К., 1928. Вип. 1–3; 3 побуту й обрядів північно-західної України // Зб. Волин. н.-д. музею. Ж., 1928; «Шопка» («вертеп») // Етногр. вісн. 1928. Кн. 6; 3 недавнього минулого Волині // Ювіл. зб. на пошану академік М. С. Грушевського. 3 нагоди 60-ї річниці життя та 40-х роковин наук. діяльності. К., 1928.

Рекомендована література

1. Скрипка В. Народознавчі праці Василя Кравченка // НТЕ. 1970. № 6;
2. Дмитрук Н. 45 років етнографічної діяльності В. Г. Кравченка // Там само. 1990. № 3;
3. Малюк М. Василь Кравченко: Спроба життєпису // Україна. Наука і культура. К., 1991. Вип. 25;

4. Борисенко В. Видатний етнолог Василь Кравченко // Борисенко В. Нариси з історії укр. етнології 1920–1930-х років. К., 2002;
5. Лобода Т. Василь Кравченко. Громадська, наукова та просвітницька діяльність. К., 2008.

Бібліографічний опис:

Кравченко Василь Григорович / М. Г. Железняк, С. І. Очеретянко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-2461>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).